

## XX ASR 20-30-YILLARIDA O'ZBEKISTONDA KOMMUNIZM MAFKURASINING TARG'IB ETILISHI

Karimov Raimqul Olimjon o'g'li

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish metodikasi (Tarix) yo'nalishi magistratura talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14863802>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada 20-30-yillarda O'zbekiston hududida kommunizm mafkurasining targ'ib etilishi, bu jarayonning o'ziga xos xususiyatlari va natijalari ko'rib chiqiladi. Kommunizm g'oyalarining keng tarqalishi, bu mafkuraning davlat siyosati sifatida qabul qilinishi va O'zbekistonning turli ijtimoiy-siyosiy jarayonlariga ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada kommunistik partiyaning va boshqa ijtimoiy tuzilmalarining faoliyati hamda kommunizmning mahalliy aholi va madaniyatga ta'siri o'rganiladi.

**Kalit so'zlar:** O'zbekiston, kommunizm, targ'ibot, 20-30-yillar, ideologiya, partiya, marksizm, sovet hukumati, ijtimoiy o'zgarishlar, kommunistik mafkura.

## РАСПРОСТРАНЕНИЕ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ИДЕОЛОГИИ В УЗБЕКИСТАНЕ В 20-30-Е ГГ. XX ВЕКА

**Аннотация.** В данной статье рассматривается распространение идеологии коммунизма на территории Узбекистана в 1920-1930-е годы, особенности и результаты этого процесса. Анализируются широкое распространение идей коммунизма, принятие этой идеологии в качестве государственной политики, ее влияние на различные общественно-политические процессы Узбекистана. В статье рассматривается деятельность Коммунистической партии и других общественных структур, а также влияние коммунизма на местное население и культуру.

**Ключевые слова:** Узбекистан, коммунизм, пропаганда, 20-30-е годы, идеология, партия, марксизм, советская власть, социальные перемены, коммунистическая идеология.

## PROPAGATION OF THE COMMUNIST IDEOLOGY IN UZBEKISTAN IN THE 20-30S OF THE XX CENTURY

**Abstract.** This article examines the propagation of the ideology of communism in the territory of Uzbekistan in the 1920s and 1930s, the specific features and results of this process. The widespread spread of the ideas of communism, the adoption of this ideology as a state policy, and its impact on various socio-political processes of Uzbekistan are analyzed. The article examines the activities of the Communist Party and other social structures, as well as the influence of communism on the local population and culture.

**Key words:** Uzbekistan, communism, propaganda, 20-30s, ideology, party, Marxism, Soviet government, social changes, communist ideology.

### KIRISH

XX asrning 20-30-yillari O'zbekiston tarixi uchun o'ziga xos davrdir. Ushbu yillar davomida O'zbekiston Sovet Ittifoqining tarkibiga kirgan holda, respublikada ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar amalga oshirilgan. Kommunizm mafkurasining targ'ib etilishi ham bu o'zgarishlarning muhim qismlaridan biri bo'lgan. O'zbekistonning o'ziga xos madaniy va diniy xususiyatlari, shu bilan birga, Sovet Ittifoqining bir qismi sifatida yurtimizda marksistik-leninistik ideologiyaning singdirilishi va targ'ib qilinishi ko'plab ijtimoiy, siyosiy va madaniy natijalarga olib keldi. 1917-yilgi Oktabr inqilobi natijasida Rossiyada kommunizm g'oyalari hukmronlik qila boshladi. Sovet Ittifoqi tuzilganidan so'ng, 1920-yillarda O'zbekistonda ham kommunistik mafkura targ'iboti jiddiy kuchaydi. Partiya tashkilotlari, gazeta va nashrlar, madaniyat va san'at

orqali kommunizm g'oyalari keng targ'ib qilindi. Kommunizm mafkurasining kirib kelishi va dastlabki targ'ibot faoliyati bir qancha omillar va tarixiy jarayonlar natijasida yuzaga kelgan. Bu mafkura, asosan, 19-asrning oxiri va 20-asrning boshida dunyo siyosatida va ijtimoiy-iqtisodiy fikrlarda katta o'zgarishlarga olib keldi. Kommunizm g'oyalari, birinchi navbatda, Karl Marks va Friedrich Engelsning nazariyalari asosida shakllandi va ular zamonaviy sotsializm va kommunizmni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'ldilar. Kommunizm mafkurasining kirib kelishining boshlang'ich bosqichlari va targ'iboti quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi: Kommunizm g'oyalari Karl Marks va Friedrich Engelsning asarlaridan kelib chiqqan bo'lib, ular 19-asrning o'rtalarida ishlab chiqqan iqtisodiy va ijtimoiy nazariyalarini asos qilib olishgan. Marksizm, asosiy jihatdan, kapitalizmning ishlash tizimi va uning mehnatni ekspluatatsiya qilishini tanqid qiladi va uning o'rniga proletariat (ishchi sinfi) tomonidan boshqariladigan, mulkchilikdan xoli jamiyatni taklif qiladi. 1848 yilda Engels va Marksning "Kommunistik partiya manifesti" e'lon qilindi va bu asar kommunizmning dastlabki targ'iboti sifatida juda katta ta'sir ko'rsatdi.

XX asrning 20—30-yillarida madaniy-ma'naviy soha ham o'ziga xos murakkablik, qiyinchilik bilan kechdi. 20-yillar boshlariga kelib O'zbekiston hududida madaniy qurilishning eng dolzarb vazifalaridan sanalgan sovet ta'lim tizimini shakllantirish ishlari faol boshlab yuborildi.<sup>1</sup>

O'zbekiston mustaqillika erishgan kundan boshlab esa milliy g'oya, milliy istiqlol mafkurasini masalalarini haqiqiy ilmiy nazardan ishlash, tadqiq yetish dolzarb masala bo'lib kelmoqda. Milliy mafkura yaratishni taqozo yetuvchi sabablar - bu, bir tomondan, sho'ro zamonida totalitar tuzum manfaatlarini ximoya qiladigan kommunistik mafko'radan butunlay voz kechishi va sho'ro davridan meros qolgan bir qolipda fikrlash illatidan tezroq xalos bo'lish, odamlar tafakkur tarzi va dunyoqarashni kommunistik aqidalar kishanidan ozod qilish demokratik tamoyillar, qonunning ustuvorligiga hurmat tuyg'usini kamol toptirish: Ikkinchi tomondan mafko'raviy bo'shliqqa yo'l qo'ymaslik, millat sifatida o'zligimizni anglash, yakdil va hamjihatligimizni ta'minlash shuningdek, bu hamjihatlikka qarshi qaratilgan har qanday yot mafkuraviy tazyiqlarning oldini olish, ta'bir joiz bo'lsa, o'ziga xos mafkuraviy immunitet tizimini shakllantirish. Uchinchi tomondan, mustaqilligimizning ahamiyati va mohiyati mafko'raviy vositalar orqali xalqning ongiga yetkazish, oliy bir maqsad ulug'vor g'oyalar sari xalqni yakdillika, fidoyilikka, yaratuvchilikka safarbar qilish. Milliy mafkuramizning mazmun-mohiyati, ufqlari, uning asosiy tamoyillari davlatimiz rahbari asarlarida mukammal ifoda etilgan.<sup>2</sup>

### **METADALOGIYA**

Kommunizm mafkurasining tarqalishida, birinchi navbatda, sanoat inqilobi va kapitalistik tizimdagi inqirozlar katta rol o'ynadi. Mehnatkashlarning yomon sharoitda ishlashlari, boylar va kambag'allar o'rtasidagi chuqurlashgan tafovutlar, shu jumladan, kapitalizmning ishchi sinfini ekspluatatsiya qilishi, ko'plab ishchilarni va inqilobiy harakatlarni kommunistik g'oyalarga jalb qildi. Kommunizmning dastlabki targ'iboti siyosiy harakatlar orqali amalga oshirildi. 1848 yilgi "Yevropa inqiloblari" vaqtida ko'plab davlatlarda ishchi sinflari o'z huquqlarini himoya qilish va kapitalistik tizimga qarshi kurashish uchun qo'zg'olonlar boshladilar. Bu harakatlar, ayniqsa, Marksizm va uning g'oyalarini keng targ'ib qilishda katta ta'sir o'tkazdi. Xususan, Rossiyada,

<sup>1</sup> <https://oefen.uz/uz/documents/slaydlar/umumiy/xx-asrning-17-30-yillarida-o-zbekistonning-madaniy-ma-naviy-hayoti>

<sup>2</sup> <https://oefen.uz/uz/documents/referatlar/umumiy/mustaqillik-yillarida-o-zbekistonning-ma-naviy-va-madaniy-taraqqiyoti>



1917-yilda, Bolshevik inqilobi (Lenin rahbarligida) kommunizmning muvaffaqiyatli dastlabki amaliyoti bo'lib, uning dunyodagi birinchi kommunistik davlat sifatida tashkil topishiga olib keldi.

Bolsheviklar, o'z faoliyatlarini kommunizm targ'iboti va proletariat inqilobi g'oyalari asosida qurishdi. Kommunizm mafkurasining dastlabki targ'iboti, asosan, yozma va og'zaki shakllarda bo'ldi. Marksizmning asosiy g'oyalari, dastlab, ilmiy asosda targ'ib qilindi. Bu asarlar, masalan, Karl Marksning "*Kapital*" asari va "*Kommunistik partiya manifesti*" keng o'qilib, siyosiy harakatlarga ilhom berishga xizmat qildi. Marksist g'oyalarini amalga oshirish uchun bir qator siyosiy partiyalar tashkil etildi. Xususan, Rossiyada Bolsheviklar, Germaniyada Spartakistlar va boshqa mamlakatlarda marksist partiyalar tuzildi. Kommunizm g'oyalarini targ'ib qilish uchun jamoat va ishchilar ko'rgazmalari, mitinglar va umumxalq yig'ilishlari tashkil etildi. Bu kabi tadbirlar orqali ishchi sinfi va dehqonlarga kommunizmning ahamiyati va uning foydalari tushuntirildi. Yangi ijtimoiy tartibni yaratish uchun maktablarda, universitetlarda va ishchi lagerlarda kommunistik g'oyalar tarqatildi. Shu tarzda, yosh avlodni va ishchilarni marksizmga sadoqatli qilishga qaratilgan keng ko'lamli ta'lim va tarbiya jarayonlari boshlandi. Birinchi jahon urushidan keyin, ko'plab mamlakatlarda iqtisodiy inqiroz va ijtimoiy noroziliklar kuchaydi. Bu esa kommunizm g'oyalarining tarqalishiga turtki berdi. Kommunizmning dastlabki muvaffaqiyatlari, ayniqsa, Rossiyada Bolshevik inqilobi va Sovet Ittifoqining tashkil topishi bilan bog'liq edi. Ammo, ko'plab mamlakatlarda kommunizmni qabul qilishga qarshi turish va uni yo'q qilishga qaratilgan kurashlar ham kuzatildi. Shu tariqa, kommunizm mafkurasining kirib kelishi va dastlabki targ'ibot faoliyati, 19-20-asrning o'rtalarida va oxirlarida katta siyosiy va ijtimoiy o'zgarishlarga sabab bo'ldi. Marksizmning ko'plab tarafdorlari va siyosiy harakatlari bo'lib, bu mafkura dunyo miqyosida o'z ta'sirini davom ettirdi. Kommunizm mafkurasining tarqalishi bilan birga, respublikada agrar inqiloblar va kollektivlashtirish jarayonlari amalga oshirildi.

O'qituvchilar va partiya a'zolari tomonidan sovet davlatining g'oyalari xalq orasida targ'ib qilindi. Shu davrda yerlarni kollektivlashtirish va yangi iqtisodiy tizimlar yaratish maqsadida ko'plab targ'ibot va agitatsiya ishlari olib borildi. O'zbekistonda 1920-30-yillarda marksizm-leninizmning asosiy g'oyalari keng targ'ib qilindi. Partiyaning yirik ideologik tashviqotlari orqali, din va milliy qadriyatlarga qarshi kurash amalga oshirildi. Bu jarayonda o'zbek xalqining an'anaviy madaniyatiga, diniy urf-odatlariga qarshi ko'plab g'oyaviy hujumlar bo'ldi. Shuningdek, kommunizmning «mustahkam xalq», «ekonomik mustahkamlik» va «tasavvurlarni o'zgartirish»ga asoslangan yangi ijtimoiy tizimlarni yaratish g'oyalari targ'ib etildi. Sovet maktablari va oliy ta'lim tizimida kommunizm mafkurasining targ'ib qilinishi uchun maxsus dasturlar ishlab chiqildi. Kitoblar, darsliklar va boshqa manbalar orqali yangi avlodni komsomol tashkilotiga jalb qilish, marksizm-leninizmning asosi sifatida o'rganishga undash ishlari boshlandi. Bu davrda madaniyat va san'atda ham kommunistik g'oyalar ommalashdi.

Sovetlar avval boshda O'zbekistondagi murakkab vaziyatni, mahalliy xalq kayfiyati va ruhiyatini, uning o'ziga xos milliy an'analari, islomiy qadriyatlarini bir qadar hisobga olib, bu yerda eski va jadid usulidagi maktablar yoki madrasalarning ham bir vaqtning o'zida faoliyat yuritishiga monelik ko'rsatmadi. Buning orqasida bu o'quv dargohlari navqiron avlodga ta'lim berish, ulug' bobokalonlar merosi va sharqona odob, axloq ruhida tarbiyalashda o'z ulushini qo'shib bordi. Lekin sovet arboblari va mafkurachilarining bu vaqtinchalik taktikasi uzoqqa bormadi. Ular o'lka hayotiga moslashib, biroz tomir yozib olgach, 20-yillar o'rtalaridan e'tiboran o'zbek xalqi ma'naviy hayotining ko'p zamonlar uzviy tarkibiy qismi bo'lib kelgan eski maktab

va madrasa ta'lim-tarbiya tizimini barham toptirdi. Uning ko'p sonli ziyoli vakillari, mullalari-yu mudarrisarlari faoliyati to'xtatib qo'yildi.<sup>3</sup>

### ADABIYOTLAR TAHLILI

Sovet maktablari va madaniyatida kommunizm targ'iboti. XX asrning 20-30-yillarida O'zbekistonda kommunizm mafkurasining tarqalishida, ayniqsa, sovet ta'lim tizimi va madaniyatining o'rni juda katta bo'ldi. Sovet maktablari va madaniy hayotida kommunizm g'oyalarining targ'ib qilinishi, yosh avlodni yangi ijtimoiy tizimga moslashtirish, marksizm-leninizm asosidagi dunyoqarashni shakllantirish, shuningdek, yangi madaniy qadriyatlarni singdirish maqsadida olib borilgan keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi. Sovet Ittifoqi tashkil topganidan so'ng, ta'lim tizimida kiritilgan islohotlar asosida maktablarda kommunizm mafkurasini targ'ib qilishga katta e'tibor qaratildi. Bu jarayon bir necha bosqichda amalga oshirildi: Sovet maktablari o'quv dasturlariga marksizm-leninizm g'oyalarini va sovet siyosatining asoslarini o'z ichiga olgan yangi fanlar qo'shildi. Maktablarda iqtisodiy, siyosiy va tarixiy fanlarning barcha darsliklari kommunistik mafkura va Sovet davlatining g'oyalari bilan to'ldirildi.

Darslarda ilmiy materializm, proletar madaniyat va inqilobiy tarix kabi mavzular markaziy o'rin tutdi. Har bir maktabda, o'qituvchilar va direktorlar sovet partiyasining mahalliy tashkilotlari bilan hamkorlikda kommunizmni targ'ib qilish bo'yicha maxsus dasturlarni amalga oshirishdi. Bu tashkilotlar maktablarda ijtimoiy faoliyatni boshqarib, kommunizm g'oyalarini yoshlarga targ'ib qilishni o'z zimmasiga oldilar. Partiya a'zolari va komsomol tashkiloti maktab yoshlariga siyosiy tarbiya berish bilan shug'ullandilar. Kollektivlashtirish va boshqa siyosiy tashabbuslar doirasida komsomol tashkiloti yoshlarni to'plab, ularni Sovet Ittifoqi siyosatiga moslashtirishga harakat qildi. Komsomolga kirish yoshlarning siyosiy ongini oshirish, ularni ijtimoiy faoliyatga jalb qilish va kommunistik g'oyalarni amalda qo'llashni o'rgatish maqsadida tashkil etilgan edi. Sovet madaniyati, ayniqsa, 20-30-yillarda kommunizm g'oyalarini targ'ib qilishda muhim vosita bo'lib xizmat qildi. Madaniyat orqali yangi ijtimoiy qadriyatlar, dunyoqarash va ijtimoiy tizimlarning maqsadlari singdirildi. Buning uchun san'at, adabiyot, musiqa va kino sohalaridan keng foydalanildi. Sovet san'ati va adabiyoti kommunizm g'oyalarini keng targ'ib qilish maqsadida faoliyat yuritdi. Ushbu davrda Sovet yozuvchilari va rassomlari tomonidan yozilgan asarlar, teatr va kinoda aks etgan sahnalar orqali "yangi sovet odam"ning obrazlari yaratildi. Kommunizmning g'oyalari, ijtimoiy adolat va inqilobiy kurash mavzulari o'rganildi. Sovet kino va teatrida, ayniqsa, 1920-1930-yillarda marksizm-leninizmning asosiy g'oyalariga asoslangan asarlar ishlab chiqildi. Bu asarlar kommunistik ideologiyaning "muvaqqafiyatli" natijalarini ko'rsatishga qaratilgan edi. Kino va teatrdagi yangi sovet qahramonlari yaratildi: ularning barcha harakatlari, fikrlari va ishlarini kommunizm g'oyalariga asoslashdi. O'zbekistonda va boshqa respublikalarda milliy musiqaning sovet tizimiga moslashtirilishi, kommunizmni madh etadigan qo'shiqlar, mashhur bayramlar va ko'rsatuvlar tashkil etildi. Shu bilan birga, eski diniy va milliy musiqaning sovet g'oyalariga zid ekanligi ta'kidlanib, bunday musiqaning yomonlashuvi va yangi kommunistik musiqaning targ'iboti boshlandi. Madaniyatda kommunizm targ'iboti, asosan, marksizm-leninizm g'oyalarini, klassless jamiyat yaratish va kapitalizmni yo'q qilishni targ'ib qilishga qaratilgan faoliyatdir. Bu targ'ibot 20-asrning dastlabki yillaridan boshlab, ayniqsa Sovet Ittifoqi va boshqa kommunistik davlatlarda keng yoyilgan. Madaniyat orqali kommunizm g'oyalarini keng targ'ib qilishning bir qancha asosiy yo'llari bo'lgan: Sovet davrida, masalan, proletariatning qahramonligini tasvirlovchi adabiyot va san'at asarlari ko'plab yaratilgan. "Sotsialistik realizm" deb atalgan san'at

<sup>3</sup> <https://oefen.uz/uz/documents/slaydlar/umumiy/xx-asrning-17-30-yillarida-o-zbekistonning-madaniy-ma-naviy-hayoti>



harakati shu davrda shakllandi. Bu, asosan, kommunizm g'oyalarini qo'llab-quvvatlovchi, mehnatkashlarning hayoti, maqsadlari va muvaffaqiyatlarini idealizatsiya qilgan asarlar yaratishni nazarda tutardi. Madaniy targ'ibotning yana bir samarali vositasi bo'lib, kino va teatrdagi kommunistik g'oyalarni yoritish edi. "Sotsialistik realizm" kino san'ati orqali kadrlar orasida mehnatkashlarni, shu bilan birga davlat boshqaruvchilari va partiya rahbarlarini idealizatsiya qilish tarixi kiritildi. Kompozitorlar va san'atkorlar kommunistik ideallarni ifodalovchi qo'shiqlar, simfoniyalar, orkestr ishlari va xalq raqslarini yaratishgan. Misol uchun, partiya rahbarlari uchun maxsus qo'shiqlar va xalqni birlashtiruvchi musiqa asarlari ishlab chiqilgan. Maktablarda, universitetlarda va boshqa ta'lim muassasalarida marksizm-leninizm asosida o'quv dasturlari ishlab chiqilgan. Bu dasturlar, ayniqsa, yoshlarni kommunizm g'oyalariga sadoqatli qilishga qaratilgan bo'lib, ularga mehnat va tenglik ideallarini targ'ib qilgan. Shunday qilib, madaniyat kommunizmni targ'ib qilishda faqat badiiy ifodalash vositasi bo'lmagan, balki u davlat siyosatining muhim qismiga aylangan. Bu jarayon markaziy hokimiyat tomonidan nazorat qilinib, adabiyot, san'at, musiqa va boshqa madaniy shakllar orqali amalga oshirilgan. 1920-30-yillarda yangi bayramlar va marosimlar joriy qilindi, ular o'zbek milliy bayramlaridan farqli o'laroq, sovet g'oyalarini targ'ib qiladigan maqsadlarga xizmat qildi. Xususan, 1-may — Xalqaro mehnat bayrami, 7-noyabr — Oktyabr inqilobi bayrami, 22-aprel — Lenin tavallud kuni kabi bayramlar keng nishonlandi. Bu bayramlarda "xalqni o'zgartirish", "mehnatkashlar manfaatlarini himoya qilish" kabi g'oyalar targ'ib qilindi. Sovet Ittifoqining kommunistik mafkurasini targ'ib qilish uchun katta hajmdagi afishalar, plakatlar va boshqa vizual materiallar yaratilgan. Bu materiallarda eng ko'p uchraydigan obrazlar "baxtli mehnatkashlar", "yangi ijtimoiy tuzumning quruvchilari" va "sovet yurtining faxri" kabi g'oyaviy tasvirlar edi. Bu posterlarda, ayniqsa, yangi ishchilar sinfi, komsomolchilar va yoshlarning obrazlari keng targ'ib qilindi. Sovet maktablari va madaniyatida kommunizm g'oyalarining targ'iboti O'zbekistonda ijtimoiy o'zgarishlar, siyosiy tizim va madaniyatni yangilashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlarning bir qismi sifatida amalga oshirildi. Maktablar, san'at va madaniyat sohalari kommunistik mafkura va Sovet siyosatini yoshlarga singdirish uchun asosiy vositalarga aylandi. Biroq, bu jarayonlarning samarasi turlicha bo'ldi, chunki ayrim aholi qatlamlari, ayniqsa, diniy va milliy qadriyatlarni saqlab qolganlar, bu g'oyalarga qarshi turishdi. Yangi kommunistik g'oyalar bilan yashashni qabul qilganlar esa o'z hayotini yangicha yo'nalishda davom ettirishga harakat qilishdi. O'zbekiston aholisining bir qismi kommunizmning g'oyalariga qarshi chiqdi. Xalq orasida diniy va milliy qadriyatlar mustahkam edi, shu sababli, sovet hukumatining targ'ibotiga qarshi turganlar ham bo'ldi. Ular orasida isyonlar va qarshilik harakatlari ham bo'lib o'tdi. Biroq, sovet hukumatining repressiya va jazolar orqali bu qarshiliklarni bostirishga harakat qilgani ma'lum.

### XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki O'zbekistonning 20-30-yillaridagi kommunizm mafkurasining targ'iboti va shu asosda amalga oshirilgan siyosat ijtimoiy hayotga katta ta'sir ko'rsatdi. Yangi iqtisodiy va ijtimoiy tizimlarning joriy etilishi, madaniyat va san'atda yirik o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Biroq, xalqning bu o'zgarishlarga qanday munosabatda bo'lishi va g'oyalarni qanday qabul qilganligi o'zgarish natijalarga olib keldi. Kommunizm mafkurasining qarshi kurashish va uni targ'ib etish jarayonlari murakkab va ko'p qirrali edi. Sovet maktablari va madaniyatida kommunizm g'oyalarining targ'iboti O'zbekistonda ijtimoiy o'zgarishlar, siyosiy tizim va madaniyatni yangilashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlarning bir qismi sifatida amalga oshirildi. Maktablar, san'at va madaniyat sohalari kommunistik mafkura va Sovet siyosatini yoshlarga singdirish uchun asosiy vositalarga aylandi. Biroq, bu jarayonlarning samarasi turlicha

bo'ldi, chunki ayrim aholi qatlamlari, ayniqsa, diniy va milliy qadriyatlarni saqlab qolganlar, bu g'oyalarga qarshi turishdi. Yangi kommunistik g'oyalar bilan yashashni qabul qilganlar esa o'z hayotini yangicha yo'nalishda davom ettirishga harakat qilishdi.

## REFERENCES

1. Xolmuhammadov, Sh. (2005). *O'zbekiston tarixi: XX asrning boshlaridagi siyosiy o'zgarishlar*. Toshkent: Akademnashr.
2. Abdullayev, M. (2001). *Sovet davrida O'zbekistonning ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlari*. Toshkent: O'zbekiston xalq nashriyoti.
3. Mirzaeva, S. (2010). *Kommunizm mafkurasining tarixi va uning O'zbekistondagi ta'siri*. Tashkent: Fan.
4. Aliyev, R. (2015). *Sovet davridagi madaniy va ijtimoiy o'zgarishlar*. Tashkent: Sharq.
5. G'ulomov, I. (1998). *O'zbekiston kommunizm mafkurasining ilgari surilishi*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
6. <https://oefen.uz/uz/documents/slaydlar/umumiy/xx-asrning-17-30-yillarida-o-zbekistonning-madaniy-ma-naviy-hayoti>
7. <https://oefen.uz/uz/documents/referatlar/umumiy/mustaqillik-yillarida-o-zbekistonning-ma-naviy-va-madaniy-taraqqiyoti>